

NAČINI, POSTUPCI I ELEMENTI VREDNOVANJA UČENIKA U NASTAVI GEOGRAFIJE

OSNOVNA ŠKOLA: MAJSTORA RADOVANA TROGIR

UČITELJ: Vedrana Brajko, prof.

„Vrednovanje je sustavno prikupljanje podataka u procesu učenja i postignutoj razini kompetencija: znanjima, vještinama, sposobnostima, samostalnosti i odgovornosti prema radu, u skladu s unaprijed definiranim i prihvaćenim načinima, postupcima i elementima, a sastavnice su praćenje, provjeravanje i ocjenjivanje.“ (*Pravilnik o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi; NN 112/2010*)

Načini, kriteriji i elementi vrednovanja iz geografije usuglašeni su s *Pravilnikom o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi (NN112/2010)* i temelje se na preporuci Metodičkog priručnika za nastavu geografije (Škola za život, 2019.)

U nastavi geografije razlikujemo tri pristupa vrednovanja: vrednovanje za učenje, vrednovanje kao učenje i vrednovanje naučenoga.

Vrednovanje za učenje služi unapređivanju i planiranju budućega učenja i poučavanja. Učitelji se mogu koristiti ciljanim pitanjima tijekom nastave radi provjere razumijevanja učenika, opažanjima ponašanja tijekom individualnoga, rada u parovima i u skupinama, vođenjem skupnih rasprava, provjerom domaćih zadaća, predstavljanjem učeničkih radova, kratkim pisanim provjerama s ciljem formativnog vrednovanja te konzultacijama s učenicima tijekom geografskoga istraživačkog rada. Navedene metode i tehnike ne dovode do brojčane ocjene, nego do relevantnih povratnih informacija učenicima o rezultatima i napredovanju u radu, bolje motivacije te unapređivanja procesa učenja.

Vrednovanje kao učenje razvija kompetenciju “učiti kako učiti”, te također ne rezultira ocjenom. Implicira da je proces vrednovanja zapravo integriran u sam proces učenja, pri čemu vrednovanje postaje prilika za učenje, za samoanalizu i samovrednovanje. Ono omogućuje učenicima razvoj vještina nadgledanja i samovrednovanja učenja, prepoznavanje ciljeva učenja i kriterija vrednovanja, doprinosi razvoju samostalnosti, samoinicijative i samokontrole učenja, omogućuje razvoj samoreguliranog pristupa učenju.

Vrednovanje naučenoga podrazumijeva procjenu razine usvojenosti znanja, vještina i stavova na kraju određenoga obrazovnog razdoblja u odnosu na kurikulumom definirane odgojno-obrazovne ishode, njihovu razradu i razine usvojenosti. Ono se provodi tijekom nastavne godine nakon obrađenih i

ponovljenih sadržaja kojima se ostvaruju pojedini ishodi ili skupine ishoda. Sumativno vrednovanje rezultira ocjenom.

Elementi vrednovanja u nastavnom predmetu Geografija u svim su ciklusima:

- **geografska znanja,**
- **geografsko istraživanje i vještine i**
- **kartografska pismenost.**

1. Element **geografska znanja** obuhvaća činjenično, konceptualno i proceduralno znanje.

Činjenično znanje je temelj za razumijevanje geografskih sadržaja, no težište treba staviti na konceptualno i proceduralno znanje koje će omogućiti primjenu znanja u novim situacijama i kreativno rješavanje prostornih problema.

2. Element **geografsko istraživanje i vještine** obuhvaća višu razinu znanja učenika, jer se težište stavlja na sposobnost primjene naučenog, zaključivanje, povezivanje, interpretiranje, samostalno izvođenje zaključaka, samostalnost i vještina u izradi, analiziranju i uspoređivanju različitih dijagrama, samostalnost u prikupljanju, analiziranju i uspoređivanju raznih statističkih podataka i drugih materijala. Također, sustavno se prati sposobnost uočavanja pojava i procesa, povezivanja nastavnih sadržaja sa drugim temama i predmetima, samostalno izvođenje zaključaka pri analizi geografskih problema te povezivanje naučenog sa životnom praksom. Vrednuje se izrada i analiza grafičkih priloga.

Napomena: Ukoliko je za taj razred planiran istraživački rad tada se vrednuju i sve vještine koje su u funkciji njegova ostvarivanja: opažanje, postavljanje pitanja, planiranje istraživanja; prikupljanje podataka; bilježenje, vrednovanje i predstavljanje podataka; interpretiranje i analiziranje podataka te zaključivanje; komuniciranje rezultata i postupaka istraživanja te vještine reflektiranja o provedenom istraživanju.

3. U elementu ***kartografska pismenost***, kao važnoj geografskoj vještini, vrednuje se poznavanje elemenata i sadržaja svih vrsta geografskih karata te interpretacija prostorne organizacije i procesa čitanjem sadržaja geografskih karata i to usmenim i/ ili pisanim putem, koje uključuju upotrebu slijepe karte. Cilj provjere je osposobiti učenike da se samostalno snalaze i služe geografskom kartom, da s lakoćom nauče povezivati stečeno činjenično znanje sa sadržajima karte te da spoznaju važnost vlastite osposobljenosti uporabe geografskih karata u svakodnevnom životu (Neki od elemenata koji se vrednuju npr. točnost i preciznost u pokazivanju zadanih geografskih pojmova; preciznost i vještina u određivanju geografskog smještaja zadanih točaka na geografskoj karti; sposobnost i točnost u izračunavanju udaljenosti na geografskoj karti pomoću mjerila).

Kriteriji vrednovanja izraženi su temeljem razine ostvarenosti odgojno- obrazovnih ishoda iz predmeta geografije.

Ocjena odličan (5)

GEOGRAFSKA ZNANJA	GEO. ISTRAŽIVANJE I VJEŠTINE	KARTOGRAFSKA PISMENOST
Izrazito točno i precizno, logično, temeljito, opširno, argumentirano se izražava. Gradivo je usvojeno s potpunim razumijevanjem, proširuje ga vlastitim iskustvom. Iznimno originalan i samostalan u interpretaciji usvojenih sadržaja. Sve navedeno koristi bez ikakve pomoći učitelja. Pokazuje naročiti interes za predmet te poznaje literaturu koja je u svezi s obrađenim temama	Iznimno kvalitetno, brzo i točno izvodi zaključke, uočava, obrazlaže i dokazuje geo. pojave i procese u prostoru. Iznimno temeljito i opširno povezuje nastavno gradivo s ostalim nastavnim temama i predmetima. Iznimno samostalno izvodi zaključke pri analizi geografskih problema. S izrazitom lakoćom kvalitetno analizira, interpretira i primjenjuje grafičke, statističke, matematičke i orijentacijske vještine. Pokazuje razvijeno i prošireno logičko zaključivanje i povezivanje sa svakodnevnim životnim situacijama. Samostalno postavlja istraživačka pitanja i na temelju njih osmišljava istraživanja. Rezultate rada kreativno prikazuje i s lakoćom argumentira. Uspješno se služi dodatnom literaturom te procjenjuje točnost podataka u dodatnoj literaturi.	Učenik brzo, točno, precizno i samostalno zna „čitati“ sve pojmove na općoj karti i na slijepoj karti. Ima izrazito razvijenu kartografsku pismenost i izrazitu sposobnost povezivanja gradiva i „pročitano“ s karte (usporedo pokazuje i iznosi teoriju). Iznimno točno analizira kartografske priloge te samostalno donosi zaključke te iznimno uspješno koristi zemljovid pri orijentaciji u prostoru

OCJENA VRLO DOBAR (4)

GEOGRAFSKA ZNANJA	GEO. ISTRAŽIVANJE I VJEŠTINE	KARTOGRAFSKA PISMENOST
Reakcija učenika na postavljeno pitanje je sporija, no i dalje bez ili s sitnom pomoći učitelja uz eventualno postavljena potpitanja (izvjesne nedostatke samostalno ispravlja na napomenu učitelja). Kvaliteta znanja je točna i opširna, a način iznošenja gradiva je uglavnom logičan s razumijevanjem. Ključne pojmove i pojave odnosno stečena znanja je usvojio gotovo u potpunosti.	Polagano i sporije, ali točno uočava uzročno-posljedične veze u prostoru uz eventualna potpitanja učitelja. Uglavnom uspješno analizira, interpretira i primjenjuje grafičke, statističke, matematičke i orijentacijske vještine. Logično obrazlaže i dokazuje osnovne geografske pojave i procese. U provođenju istraživanja u potpunosti slijedi zadane etape uz manju pomoć u formuliranju istraživačkog pitanja. Samostalno prikazuje rezultate istraživanja, analizira ih, izvodi zaključke i prezentira rezultate rada. Samostalno odabire adekvatnu literaturu i njome se služi.	Uglavnom točno i samostalno, no sporije, pokazuje i čita geografske pojmove. Uglavnom povezuje i čita naučeno gradiva s karte uz eventualna potpitanja učitelja. Uglavnom točno analizira kartografske i grafičke priloge te samostalno donosi zaključke, uz minimalnu pomoć učitelja snalazi se u orijentaciji u prostoru.

OCJENA DOBAR (3)

GEOGRAFSKA ZNANJA	GEO. ISTRAŽIVANJE I VJEŠTINE	KARTOGRAFSKA PISMENOST
Djelomično logično i uvjerljivo usvaja geografska znanja. Reakcija učenika na postavljeno pitanje je spora i uz pomoć učitelja uz brojna potpitanja i navođenje na	Učenik polagano i uz nastavnikovu pomoć uočava geografske pojave i procese. Prosječno i često nepotpuno povezuje nastavno gradivo s ostalim temama i predmetima.	Osnovne pojmove pokazuje točno na geografskoj karti, no pri tome treba više vremena. Djelomično je razvijena kartografska pismenost i uz pomoć nastavnika povezuje

odgovor. Činjenice izlaže jasno, vlada osnovnim znanjem, ali kod povezivanja materijala, ne zna bez pomoći učitelja izložiti gradivo. Primjetne su nepotpunosti u znanju	Djelomično izvodi zaključke prilikom analize različitih grafičkih i statističkih priloga, te djelomično povezuje geografske pojave i procese sa stvarnim situacijama. Nedovoljno samostalno provodi istraživanje i primjenjuje usvojeno teorijsko znanje. Vidljivi su propusti u opažanju. Prikazivanje i argumentacija rezultata nije dovoljno precizna te treba pomoć učitelja. Služi se dodatnom literaturom.	gradivo i „pročitano“ s karte. Prosječno analizira kartografske i grafičke priloge, te se uz pomoć učitelja snalazi u orijentaciji u prostoru.
--	--	--

OCJENA DOVOLJAN (2)

GEOGRAFSKA ZNANJA	GEO. ISTRAŽIVANJE I VJEŠTINE	KARTOGRAFSKA PISMENOST
Reakcija učenika na postavljeno pitanje je djelomična. Kvaliteta znanja je nepotpuna i površna s greškama. Način iznošenja znanja tek zadovoljavajući uz veliku pomoć učitelja, odnosno brojna potpitanja i usmjeravanje na točan odgovor. Na jednostavan način nabraja i opisuje činjenice. Otežano povezuje stečena znanja s konkretnim primjerima.	Učenik samo uz učiteljevu pomoć površno i djelomično, s čestim pogreškama uočava geografske pojave i procese. Površno logički zaključuje i povezuje sa svakodnevnim životnim situacijama u prostoru. Nepotpuno i površno s pogreškama povezuje nastavno gradivo s ostalim nastavnim temama i predmetima. Površno i djelomično i uz učiteljevu pomoć izvodi zaključke pri	Površno i s teškoćama zna pokazati na zemljovidu osnovne zadane pojmove, a često je potrebna učiteljeva pomoć i navođenje. Teško uočava i prepoznaje pojedine geografske sadržaje na zemljovidu i slabo se koristi njima. Nepotpuno i s pogreškama analizira kartografske priloge te zahtjeva veliku pomoć učitelja. Vrlo površno i djelomično čita i koristi zemljovid.

	analizi različitih grafičkih i statističkih priloga. Slabo se služi dodatnim izvorima znanja i teško procjenjuje točnost ili relevantnost u dodatnoj literaturi. Djelomično točno prikazuje rezultate istraživanja, a tumačenja rezultata su jako manjkava.	
--	---	--

OCJENA NEDOVOLJAN (1)

GEOGRAFSKA ZNANJA	GEO. ISTRAŽIVANJE I VJEŠTINE	KARTOGRAFSKA PISMENOST
Odgovori su površni, nelogični i izneseni bez razumijevanja. Ne razumije i ne primjenjuje geografska znanja. Niti uz veliku pomoć učitelja nije savladao najosnovnije geografske nastavne sadržaje. Ne pokazuje interes za rad, ne izvršava radne zadatke.	Niti uz pomoć učitelja ne uspijeva uočiti osnovne geografske pojave i procese. Ne povezuje nastavno gradivo s ostalim nastavnim temama i predmetima. Nesuvislo analizira, interpretira grafičke, statističke priloge. Donosi nelogične zaključke bez razumijevanja. Ne služi se dodatnim izvorima znanja. Na temelju lošeg predznanja ne može procijeniti točnost podataka u dodatnim izvorima znanja.	Učenik nesuvislo pokazuje najosnovnije pojmove na općoj i slijepoj karti. Nerazvijena kartografska pismenost i niti uz pomoć nastavnika ne uočava pojmove i ne može povezati gradivo i kartu. Nelogično i bez razumijevanja analizira statističke i grafičke priloge te ih u cijelosti ne razumije niti uz nastavnikovu pomoć. Nesuvislo koristi i ne čita zemljovid pri orijentaciji u prostoru.

USMENO / PISANO PROVJERAVANJE UČENIKA

Usmeno provjeravanje i ocjenjivanje učenikova znanja provodi se sustavno, u pravilu na svakom nastavnom satu, bez obveze najave, ali ne ako je geografija treći predmet tog dana. Prilikom usmenog ispitivanja učenik može biti ocijenjen iz više komponenti (npr. ako će se istovremeno odgovarati teorija, zemljovid, tumačiti različite kartografske i grafičke priloge, povezati i objasniti geo. pojave i procese, te za svaki od navedenih elemenata biti ocijenjen). Provjerama znanja utvrđuje se činjenično znanje učenika tj. osnovni elementi koje učenici moraju opisati i definirati kako bi bili spremni usvojiti više dimenzije znanja koje će u daljnjem procesu učenja moći primijeniti. Usmeno provjeravanje provodi se kontinuirano tijekom nastavne godine. Svaki učenik usmeno odgovara najmanje jednom u svakom polugodištu. Učenik se može sam javiti za usmeno odgovaranje te, ukoliko je vremenski izvedivo, bit će ispitan i ocijenjen. Ispravljanje negativne ocjene moguće je u pravilu na svakom nastavnom satu, izuzev kada organizacija nastavnog sata zahtijeva veći opseg vremena rada.

Pisano provjeravanje

Pod pisanim provjeravanjem podrazumijevaju se svi pisani oblici provjere koji rezultiraju ocjenom. Pisana provjera znanja predviđena je godišnjim planom i programom na početku školske godine. Pisane provjere provode se periodično, nakon učenja i usustavljivanja određene skupine ishoda. Najavljene su i upisane u Vremenik pisanih provjera najmanje dva tjedna ranije. Ocjenjuje se znanje učenika putem zadataka otvorenog i zatvorenog tipa prema navedenoj tablici. Pisana provjera može sadržavati dvije ocjene, ukoliko se uz činjenično znanje provjerava kartografska pismenost na slijepoj karti ili analiza statističkih, grafičkih i kartografskih priloga.

Intervali postotka	0 – 49%	50 – 59%	60 – 74%	75 – 89%	više od 90%
bodova za pojedine ocjene pisane provjere	nedovoljan (1)	dovoljan (2)	dobar (3)	vrlo dobar (4)	odličan (5)

Napomena: ukoliko se prilikom pisane provjere provjerava samo činjenično znanje zadacima isključivo na slijepoj karti (kartografska vježba) interval postotka može odstupati od navedenog.

Svaka cjelina koja je negativno ocijenjena treba se ispraviti. U slučaju izostanka učenika sa sata pisanog provjeravanja, provjeravanje se provodi prvi nastavni sat po povratku. Izostanak s nastave dulji od tjedan dana, odnosno s više od dva uzastopna nastavna sata, rješava se dogovorom između učitelja i učenika. provjere koje se provode kao vrednovanje za učenje ili kao učenje nije potrebno najavljivati.

PRAĆENJE I ZAPAŽANJE – RUBRIKA BILJEŠKE

U rubrici bilježaka u Imeniku učenika upisuje se:

- datum i naziv cjeline koje je usmeno provjeravanja;
- broj ostvarenih/mogućih bodova na pisanoj provjeri učenika;
- osvrt na ispunjavanje radne bilježnice i redovitost izvršavanja domaćeg rada
- nošenje potrebnog pribora (atlas, udžbenik, radna bilježnica, bilježnica, pribor za pisanje) te se evidentira minusima ukoliko se isti ne nosi (3 minusa 1)
- zapažanja o sposobnostima i odnosu prema radu, učitelju i drugim učenicima te školskoj imovini

Cilj opisne ocjene je smislenije opisivanje brojčane ocjene kako je to navedeno u NOK. U rubricu bilježaka učitelj će unositi sve one podatke koji mogu biti od koristi kako samom učitelju, tako učeniku i roditelju pridržavajući se čl. 12. sl. 5. i 6. *Pravilnika o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj školi i srednjoj školi* tj. opisno se očitujemo o odnosu učenika prema svim aktivnostima u nastavi koja se odvija.

PROVJERAVANJE RADNIH BILJEŽNICA

Ispunjavanje radne bilježnice kontinuirano prati obradu nastavnih sadržaja i smatra se redovitom obvezom učenika. Radnu bilježnicu učenici trebaju nositi svaki nastavni sat. Učenici će nakon obrade pojedine nastavne jedinice za istu biti pravodobno obaviješteni ako / koje zadatke trebaju riješiti. Provjeravanje i ocjenjivanje radne bilježnice se može provoditi na bilo kojem nastavnom satu bez najave. Ocjena će biti opisna.

ZAKLJUČNA OCJENA

Zaključna ocjena je izraz postignute razine učenikove ostvarenosti odgojno- obrazovnih ishoda iz predmeta geografija i rezultat ukupnog procesa vrednovanja tijekom nastavne godine, a **proizlazi iz sva tri jednakovrijedna elementa vrednovanja i svih bilješki u Imeniku**. Određuje se na temelju usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda, uz uvažavanje pokazatelja o učenikovu učenju i napredovanju koje treba kontinuirano bilježiti i obrazlagati baš kao i brojčane ocjene. Za utvrđivanje zaključne ocjene rabi se ljestvica školskih ocjena od 1 (nedovoljan) do 5 (odličan). Zaključna ocjena **ne mora** proizlaziti iz aritmetičke sredine upisanih ocjena, pogotovo ako je učenik pokazao napredak u drugom polugodištu.

Ispravljanje pojedinih negativnih ocjena moguće je do kraja nastavne godine. Negativna ocjena je zaključena ako učenik ima **negativnu ocjenu iz jedne ili više cjelina**, a nije ju ispravio prije kraja nastavne godine.

NAČINI, POSTUPCI I ELEMENTI VREDNOVANJA U NASTAVI GEOGRAFIJE

ZA UČENIKE S POSEBNIM ODGOJNO OBRAZOVNIM POTREBAMA

Sukladno *Pravilniku o osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju* učenik s posebnim potrebama svladava nastavni program prema utvrđenoj razini teškoće, odnosno prema redovnom nastavnom programu uz primjenu individualiziranih postupaka. Prilagođeni program iz članka 4. ovog Pravilnika je program primjeren osnovnim karakteristikama teškoće u djeteta, a u pravilu pretpostavlja smanjenje intenziteta i ekstenziteta pri izboru nastavnih sadržaja obogaćenih specifičnim metodama, sredstvima i pomagalima.

Prilagođeni program izrađuje učitelj u suradnji s defektologom odgovarajuće specijalnosti. Predmetni učitelj prilagodit će sposobnostima i potrebama svakog pojedinog učenika/ce ciljeve nastave geografije, aktivnosti za učenike te metode i oblike rada, nastavna sredstava i pomagala.

Ispitivanje, kao i ostali postupci, ovisi o učenikovim sposobnostima i mogućnostima i mogućim načinima komuniciranja i izražavanja (usmeno, pismeno, gestovno, izradom nekog rada i sl.). Načini i oblici provjeravanja te elementi i kriteriji ocjenjivanja učenika s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama sukladni su elementima i kriterijima ocjenjivanja učenika po redovitom programu, ali će biti primjereni svakom učeniku i njegovim specifičnostima. Djelovat će afirmativno i poticajno na učenike, kako bi kvalitetno iskoristili očuvane sposobnosti i razvili nove. Provjere su sastavljene sukladno njihovim sposobnostima i vrednuju se ovisno o razini koju je učenik postigao.

Ocjenjivanje i vrednovanje usklađeno je s aktualnim *Pravilnikom o načinima, postupcima i elementima vrednovanja i ocjenjivanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi*.

Ocjenjivanje se vrši kroz tri elementa: geografska znanja, geografsko istraživanje i vještine te kartografska pismenost. Sve komponente praćenja i vrednovanja učenika koji rade po prilagođenom programu iste su kao i za one koji rade po redovitom programu uz napomenu da su sadržaj i opseg prilagođeni takvim učenicima (naravno, s tendencijom nagrađivanja uspjeha u svrhu poticanja daljnjeg rada i zanimanja za predmet Geografija).